

הרב אברהם ווייס
מרבני הכולל בקרית יואל יצ"ו

איך לחשב זמן התקופות והמולדות לגבי הדינים התלויים בהם

א. זמן תקופות החמה

חשבון זמן תקופת החמה בכל רבע שנה [הנקרא ג"כ תקופת שמואל], מקובל לנו מדור דור, ומובא בגמרא (עירובין דף נ"ו ע"א) וברמב"ם (הל' קידוש החודש פ"ט) ובטור (או"ח סוס"י תכ"ח), שתחילת החשבון הוא מתקופת ניסן של שנת א' לבריאת העולם שהיתה ז' ימים וט' שעות ותרמ"ב חלקים [מתתר"ף חלקים לשעה] קודם מולד הלבנה של חודש ניסן ההוא [ועיין להלן אות ב' חשבון זמן מולדות הלבנה], ובין תקופה לחבירתה יש צ"א יום וז' שעות ומחצה. ולפי"ז חל תקופת ניסן של שנה ראשונה מכל מחזור של כ"ח שנה מבריאת העולם בתחילת ליל רביעי בשבת, ואז מברכין בבוקרו של יום ד' ברכת עושה מעשה בראשית על החמה, כמבואר בגמרא (ברכות דף נ"ט ע"ב) וברמב"ם (הל' ברכות פ"י הי"ח) ובטור וש"ע (או"ח סי' רכ"ט ס"ב).

זמן תקופות החמה נוגע למעשה לכמה דברים: א) התחלת שאלת מטר בברכת השנים בחוץ לארץ מיום הס' מתקופת תשרי וכמבואר בטור וש"ע (או"ח סי' קי"ז ס"א), ב) ברכת החמה ביום תקופת ניסן כל כ"ח שנה וכנ"ל, ג) המנהג שלא לשתות מים בשעת התקופה וכמבואר בש"ע (יור"ד סי' קט"ז ס"ה).

ב. זמן מולדות הלבנה

חשבון זמן מולד הלבנה בכל חודש, מקובל לנו ג"כ מדור דור, ומובא בגמרא (ר"ה דף כ"ה ע"א) וברמב"ם (הל' קידוש החודש פ"ו וז' וחי') ובטור (או"ח סי' תכ"ז), שתחילת החשבון הוא ממולד תשרי של שנת א' לבריאת העולם שהיתה באור ליום ב' בשבת ה' שעות ור"ד חלקים [מתתר"ף חלקים לשעה] מתחילת הלילה, ובין מולד למולד יש כ"ט יום וי"ב שעות ותשצ"ג חלקים.

זמן מולדות הלבנה נוגע למעשה לכמה דברים: א) הוא יסוד קביעות החדשים והמועדים שבהם, וכמבואר ברמב"ם (שם) ובטור (או"ח סי' תכ"ז ותכ"ח), ב) מנהג הכרות זמן המולד כשמברכין החודש וכמובא בשערי אפרים (שער י' סל"ז), ג) התחלת וסוף זמן קידוש לבנה עפ"י זמן המולד וכמבואר בטור וש"ע (או"ח סי' תכ"ז), ד) קביעת זמן נישואין במילוי הלבנה וכמבואר בש"ע (יור"ד סי' קע"ט ס"ב ואבה"ע סי' ס"ד ס"ג).

ג. שעות התקופות והמולדות - שעות שוות

שעות היום והלילה של זמני התקופות והמולדות, אינם שעות זמניות שהם ע"י חילוק היום ההוא או הלילה ההיא ל"ב חלקים לפי מה שהוא ארוך או קצר, אלא המה שעות שוות שהם אחד מכ"ד במעת לעת תמיד בכל תקופות השנה.

ומבואר בלבוש (או"ח סוס"י תכ"ח) ששעות השוות של התקופות והמולדות נחשבות תמיד באופן שהתחלת המעת לעת דהיינו התחלת הלילה הוא ו' שעות אחר חצות

היום שלפניו, וכ"כ בשו"ת שב יעקב (ח"א סי' א') ובחידושי יעב"ץ (עירובין דף נ"ו ע"א) ובחידושי הרש"ש מווילנא (שם) ובשו"ת משכנות יעקב (ח"א אר"ח סי' ע"ט) ששעות היום והלילה של התקופות נחשבות לפי חצות היום והלילה, שחצות היום הוא בדיוק באמצע הי"ב שעות של היום המתחילות ו' שעות אחר חצות הלילה והיינו ו' שעות קודם חצות היום ומסתיימות ו' שעות אחר חצות היום, וחצות הלילה הוא בדיוק באמצע הי"ב שעות של הלילה המתחילות ו' שעות אחר חצות היום והיינו ו' שעות קודם חצות הלילה ומסתיימות ו' שעות אחר חצות הלילה.

ולפי"ז כשזמן התקופה הוא למשל בשעה 10:30 בערב, היינו 10 שעות עם 30 מינוט אחר חצות היום, וכן כשזמן המולד הוא למשל בשעה 8:05 בבוקר, היינו 8 שעות עם 5 מינוט אחר חצות הלילה.

גם לגבי שאר דינים ועניינים התלויים בשעות שוות, ביארו הפוסקים ענין השעות השוות באופן הנ"ל, שחצות היום הוא בדיוק באמצע הי"ב שעות שוות של היום, וחצות הלילה הוא בדיוק באמצע הי"ב שעות שוות של הלילה, והיינו שכשהיום הוא קצר מי"ב שעות וצריך ללות מן הלילה, לזה הוא מחצה מהלילה שלפניו ומחצה מהלילה שלאחריו, וכן כשהלילה קצרה מי"ב שעות וצריכה ללות מן היום, לזה היא מחצה מהיום שלפניה ומחצה מהיום שלאחריה, וכן מבואר להדיא בדברי הדרישה (יו"ד סי' קפ"ד סק"ב) והש"ך (בנקודות הכסף על הט"ז יו"ד סי' קפ"ד סק"ב) ושו"ת שבות יעקב (ח"ב סי' ו') ובשו"ע הרב (אר"ח סי' רע"א ס"ג ויו"ד סי' קפ"ד בקו"א סק"ג) והיעב"ץ (במור וקציעה אר"ח סי' א' ותמ"ג ובלחם שמים על משניות ברכות פ"א מ"ב) ולחם ושמלה (יו"ד סי' קפ"ד לחם סק"י) וכ"מ ברמ"א (אר"ח סי' תמ"ג ס"א). וכן האריכו לבאר בספר קנה וקנמון (לדו"ז הג"ר חנוך העניך פאק זצ"ל – דומ"ץ קאשוי ומח"ס זכרון יוסף - סי' א' אות ח') ובספר ארחות ימים (שנעעבאלג - ח"א נתיב ו') ששעות שוות נחשבות תמיד לפי זמן חצות של אותו מקום באותו יום.

ולא מיבעיא למימר שהשעות השוות הנוגעים לענייני תורתנו הקדושה, אין להם שום שייכות עם השעות השוות הנהוגים בזמנינו עפ"י קביעות והסכם חכמי הגויים לפני ק"כ שנה בערך לפי דעתם, שקבעו שעות שוות לכל חלק א' מכ"ד מהיקף העולם ממזרח למערב [שהוא בערך 1000 מייל על קו המשווה], ואינם מדויקים לפי מהלך החמה. וכמו שכבר הזהירו ע"ז בשו"ת מנחת אלעזר (ח"א סוסי" ס"ט) ובספר קנה וקנמון (הנ"ל שם), שהשעות השוות בנוגע לכל ענייני התורה אינם תלויים בקביעות והסכם זה, אלא המה רק עפ"י השעות של כל מקום לפי מהלך החמה.

אלא שיש הרוצים לחדש שהיות שעפ"י השעות שלנו אין זמן חצות היום והלילה שוה תמיד בכל ימות השנה בשום מקום, אלא הוא נע ונד בערך חצי שעה במשך השנה, [וזהו מפני שאין אורך המעת לעת תמיד כ"ד שעות בדיוק, אלא בתחילת ובסוף הקיץ והחורף שוהה החמה בהקפת כדור העולם כמה רגעים יותר מכ"ד שעות, ובאמצע הקיץ והחורף שוהה הקפתה כמה רגעים פחות מכ"ד שעות, וכידוע למבינים]. לכן מסתבר שיש לקבוע לכל מקום זמן חצות ממוצע שהוא באמצע בין זמן חצות המוקדם ביותר מכל השנה במקום ההוא להמאוחר ביותר, ועפ"י זה כל מעת לעת ארוך כ"ד שעות בדיוק, וזמני השעות השוות יהיו שוים תמיד בכל ימות השנה לפי השעות שלנו, ש"ב שעות היום יהיו נחשבות מו' שעות קודם זמן חצות היום הממוצע עד ו' שעות

לאחריו, וכן י"ב שעות הלילה יהיו נחשבות מו' שעות קודם זמן חצות הלילה הממוצע עד ו' שעות לאחריו, והובאה סברה זו גם בספר ויגד משה (כ"ץ - סי' כ"ד אות ל"ח) ובספר הזמנים בהלכה (פ"ו ס"י) מבלי שום מקור.

אכן אעפ"י שמסתבר הדבר וגם נוח יותר לקבוע השעות השוות עפ"י זמן חצות הממוצע כנ"ל, ולא לחשבם לכל יום ויום לפי זמן חצות שלו. מ"מ מאחר שבדברי כל הפוסקים הנ"ל מבואר להדיא לחשוב השעות השוות עפ"י חצות היום או חצות הלילה מבלי להזכיר כלל ענין של חצות ממוצע, [וגם לא הי' קל כ"כ לקבוע ולידע תמיד זמן חצות הממוצע בזמנים הקודמים כשהי' המורה שעות שלהם עפ"י מהלך החמה], אי"כ בוודאי נתכוונו בדבריהם כפשטותם לקבוע השעות השוות עפ"י חצות היום ההוא או הלילה ההיא במקום ההוא, ולא לזמן חצות הממוצע שנתחדש לאחרונה מבלי מקור בדברי הפוסקים.

[גם מש"כ בתולדות שמואל (הקדמה ו' מאמר ג' ס"ד) לחשב שעות שוות בכל השנה עפ"י זמן התחלת היום והלילה במקום ההוא כשהיום והלילה שוים ע"כ, צ"ע לפי דברינו הנ"ל. מיהו גם הוא לא נתכוין בדבריו על זמן חצות הממוצע הנ"ל, כי זמן חצות כשהיום והלילה שוים אינו בזמן חצות הממוצע, וגם אינו שוה כשהיום והלילה שוים בתחילת הקיץ לכשהם שוים בתחילת החורף כידוע מהמציאות, ודבריו צ"ב].

ועכ"פ נתבאר שפשטות דברי הפוסקים הוא לחשוב השעות השוות תמיד לפי זמן חצות היום ההוא או הלילה ההיא במקום ההוא, ולא נזו מדבריהם לחדש בזה דרך חדש מסברא. [ואעפ"י דלפי"ז נמצא שאין היום והלילה תמיד י"ב שעות ממש בדיוק, צ"ל דאין קפידא בהפרש של זמן מועט כזה שהוא רק כחצי מינוט ליום לכל היותר, וכמ"ש בספר ארחות ימים (הנ"ל שם אות ט)].

ד. התקופות והמולדות הם רק רגע א' בכל העולם

תקופות החמה ומולדות הלבנה המה דברים התלויים במציאות ולא רק עניינים רוחניים בלבד. דתקופות החמה שהם ארבע תקופות בשנה, היינו שבתקופת ניסן נכנסת החמה למזל טלה ובתקופת תשרי נכנסת למזל מאזניים, ובתרווייהו מסבבת או החמה בדיוק באמצע העולם [כלפי צפון ודרום] נגד המקום הנקרא קו המשוה, ובתקופת תמוז נכנסת החמה למזל סרטן, ואז מסבבת בנטי' הגדולה ביותר לצפון העולם, ובתקופת טבת נכנסת למזל גדי, ואז מסבבת בנטי' הגדולה ביותר לדרום העולם. וזמן התקופה היינו הרגע שבו מגיעה החמה לאחד ממקומות הנ"ל, והוא רק רגע אחד כי אין החמה נעצרת כלל ממהלכה הרגיל כשמגיעה למקומות אלו, אלא ממשכת לסבב בגלגלה כרגיל בלי הפסק כלל. [כל זה ידוע ופשוט, והוא מבואר גם ברמב"ם (הל' קידוש החודש פ"ט) ובשבילי דריקיע (להתפארת ישראל - אות כ"ט)].

וכן מולדות הלבנה בכל חודש, היינו כאשר יהיו כדורי החמה והלבנה והארץ בקו ישר בדיוק [כלפי מזרח ומערב], ותהי' החמה למעלה והלבנה באמצע והארץ למטה, אשר אז לא יהי' שום אור במחצית כדור הלבנה הפונה אל הארץ. וזמן המולד היינו הרגע שבו מתקבצים ג' הכדורים להיות בקו ישר כנ"ל, והוא רק רגע אחד, כי אין החמה והלבנה נעצרות אז כלל ממהלכם הרגיל, אלא ממשיכין הנה לסבב בגלגלן כרגיל בלי שום הפסק, ועי"ז הולכין ומתרחקין זו מזו אחר רגע המולד יותר ויותר, עד שלאחר

חודש יתקבצו שוב על רגע אחד. [כל זה ידוע ופשוט, והוא מבואר גם ברמב"ם (שם פ"ו ה"א) וברז"ה (המאור הקטן ר"ה דף כ' ע"ב) ובשבילי דרקייע (אות ב)].

ולפי"ז נמצא דאעפ"י ששעות היום והלילה שונות הנה ממקום למקום, מ"מ מציאות התקופות והמולדות הוא רק רגע אחד לכל העולם כולו, ואינם תלויים לכל מקום ומקום לפי שעותיו, והנה כל חשבון התקופות והמולדות וזמניהם נחשבים לפי מה שהם בעיה"ק ירושלים ת"ו ששם קידשו החודש, כמבואר ברמב"ם (שם ספי"א) וברז"ה (שם) ובשבילי דרקייע (אות ג' ול'), וכן הם כל זמני התקופות והמולדות המקובלים והנדפסים בכל הלוחות והמוכרזים בכל תפוצות ישראל כשמברכין החודש, ואעפ"י שלפי שעות שאר המקומות לא יהי' זמן התקופה והמולד בשעה ההיא, אלא יהי' תלוי להקדים או לאחור לפי ההפרש שבין שעות המקום ההוא לשעות עיה"ק ירושלים. [כל זה ידוע ופשוט, והוא מבואר להדיא גם בדברי הרז"ה (שם) שפי' בזה את דברי הגמרא שם, והסכימו גם הר"ן והריטב"א בחידושיהם לפירושו, וכמבואר בארוכה בקונטרס י"ח שעות להחזון איש (חזון איש או"ח סי' ס"ד), וכ"כ בספר ישראל והזמנים (ח"א סי' ל"ו אות ד') ובספר הזמנים בהלכה (פ"ו ס"ה) ובספר מועדים וזמנים (ח"א בהג"ה שבסוסי"י י"ט). וגם מש"כ בשבילי דרקייע (אות ג') בזה"ל: אין שעת המולד בכל מקום על הארץ שוה, דלא בכל מקום בארץ יתראה הקרן הראשון על הלבנה בזמן וברגע א' בשוה, אלא הכל לפי מעמד המקום מול הלבנה ומה שיתראה שם ממנה עכ"ל, כוונתו הוא על התחלת זמן ראיית הלבנה אחר המולד, שבוה שייך שינוי בין מקום למקום, וכמש"כ גם המהר"ל בגור ארי' (על פירשי"פ' בא בפסוק החודש הזה לכם), אבל זמן עצם המולד הוא בודאי רק רגע א' לכל העולם]. ולא נמצא מי שיהי' בקי במהלך החמה והלבנה ומבין ענין התקופות והמולדות, שיאמר שזמנם משתנה לכל מקום ומקום לפי שעותיו.

ה. איך לחשב זמן התקופות והמולדות בחוץ לארץ

אחר הידיעה שהתקופות והמולדות הם לכל העולם כולו ברגע אחד, ושזמניהם המקובלים הם לפי שעות עיה"ק ירושלים, ואילו בשאר המקומות ששעותיהם שונות משעות ירושלים, יהיו התקופות והמולדות במקודם או במאוחר מהזמנים המקובלים, לפי ההפרש שבין שעות המקום ההוא לשעות ירושלים. מתייצבת השאלה איך לחשב זמן התקופה והמולד בשאר המקומות לגבי הדינים התלויים בהם הנ"ל (אות א' וב'), דהיינו שאלת מטר וברכת החמה ושלא לשתות מים התלויים בזמן התקופה, וכן קביעות החדשים והכרות זמן המולד וקידוש לבנה ונישואין במילוי הלבנה התלויים בזמן המולד, אם לפי שעות המקום ההוא, או לפי שעות עיה"ק ירושלים.

ויש הרוצים לחדש שצריך באמת לחוש זמן התקופה והמולד לכל מקום ומקום בפני עצמו, להקדימו או לאחרו מהזמנים המקובלים כפי ההפרש שבין שעות המקום ההוא לשעות ירושלים, וכל הדינים התלויים בזמן התקופה והמולד יהיו לפי"ז שונים לכל מקום ומקום כפי שעותיו. והובא כן לאחרונה בכמה ספרים ולוחות מבלי שום מקור מדברי הפוסקים, [עיי' גם בספר ישראל והזמנים (ח"א סי' ל"ו אות ד') ובספר הזמנים בהלכה (פ"ו ס"ה) ובדברי הגרי"א זילבער (אוצרות ירושלים חלק ע"ב סי' תשע"ו)].

אכן אעפ"י שהדבר מסתבר מאוד ומתקבל היטב, מ"מ מאחר שכבר גם בימות הראשונים הי' ידוע ששעות היום והלילה שונות ממקום למקום, וכמבואר גם בדברי

הרו"ה (שם), וגם היו כבר מאז מקומות מושבות ישראל הרבה במדינות ששעותיהם שונות משעות עיה"ק ירושלים, ואעפ"כ חזינן שכל הפוסקים הראשונים וגם האחרונים סתמו כולם כאחד, וכתבו את כל החשבונות וכל הדינים התלויים בזמן התקופה והמולד למעשה בפשטות, ואעפ"י שלא דרו בארץ ישראל ופסקו הדינים למעשה במקומותיהם, [ואפי' באירופא ואפריקא יש מקומות ששעותיהם האמיתיים מרוחקות ב' שעות או יותר משעות ירושלים], ואעפ"י שהקפידו ודייקו לכתוב שעות וחלקים מדויקים, כגון לגבי קביעות החדשים [שע"י איחור של חלק א' נדחה ר"ה יום או יומיים], וכן לגבי סוף זמן קידוש לבנה [שנתנו זמן מדויק של י"ד יום וי"ח שעות ושצ"ו חלקים אחר המולד, ובשורת חתם סופר (או"ח סי' ק"ב) הוסיף עוד עד י"ח שעות אחר י"ד י"ח שצ"ו], ומ"מ לא אישתמיט אף חד מינייהו להזכיר ולהעיר על ההפרש והחילוק שיש בזה בין מקום למקום, להקדים או לאחר הזמנים לפי שעות ירושלים, אעפ"י שיש בזה נפק"מ רבה למעשה. א"כ מוכח להדיא מפשטות דבריהם שכל הדינים האלו התלויים בזמן התקופה והמולד שוים המה בכל מקום ומקום בעולם לפי שעותיו ולא לפי שעות ירושלים.

ובהסבר הדבר י"ל דאעפ"י שזמני התקופות והמולדות הם באמת לפי שעות ירושלים וכנ"ל (אות ד'), מ"מ לגבי הדינים התלויים בהם לא הצריכו חז"ל לחשבם לכל מקום ומקום בפני עצמו לפי שעות ירושלים, דכשם שלא הקפידו לגבי כל הדינים האלו לילך בהם אחר זמן התקופה והמולד האמיתיים, אלא קבעו הכל עפ"י זמן התקופה והמולד האמצעיים כידוע, כן י"ל שקבעו ג"כ שיהיו כל הדינים האלו שוים בכל מקום ומקום לפי שעותיו, ויהיו כל העולם נמשכים בזה אחר עיה"ק ירושלים להיות דין כל המקומות לפי שעותיהם שוה לכמו שהדין הוא בירושלים לפי שעותיה, כאילו היו התקופות והמולדות לכל מקום ומקום לפי שעותיו, אעפ"י שאין האמת כן. וכבר מבואר כן במהר"ם שיק (על תרי"ג מצוות מצוה ד' אות ב') לגבי קביעות החדשים, שכ' בזה"ל המולד וקביעות ר"ח שתליא בבי"ד הגדול ובא"י וזה מקומה, צריכין לחשוב כפי מולד א"י ששם מקום המצוה וכו', ולכך כשקידשו בי"ד לפי המולד במקומם, הוא קביעות לכל ישראל המפוזרים הן למזרח או למערב, אע"ג שלהם מקדים או מעריב היום, כיון שקבעו בי"ד ר"ח ביום א', כך צריכין למנות בכל מקומות מושבותיהם יום א' לר"ח עכ"ל. וכן י"ל גם לגבי שאר כל הדינים התלויים בזמן התקופה והמולד, שבכולם קבעו חז"ל שיהיו כל המקומות נגררים אחר עיה"ק ירושלים, ויהיו כל הדינים האלו שוים בכל מקום ומקום לפי שעותיו בין להקל ובין להחמיר. ובכן א"ש היטב סתימת כל הפוסקים שלא חילוק בכל זה כלל בין מקום למקום וכנ"ל.

וכן הי' פשוט מנהג כל ישראל בכל משך שנות גלותם בכל מקומות מושבותיהם בכל קצוי תבל, שהיו מחשבין כל הדינים התלויים בזמן התקופה והמולד לכל מקום ומקום לפי שעותיו, והיו כל הדינים האלו וזמניהם שוים בכל המקומות ולא היו מחשבים כלל לפי שעות ירושלים, [עד שנתחדש החידוש הנ"ל לפני חמשים שנה בערך]. וכמו שעדיין נמשך המנהג עד היום הזה בכל תפוצות ישראל בכל העולם כולו לגבי קביעות החדשים, שכולם קובעים ר"ח כפי מה שנקבע לפי זמן המולד בירושלים וכמבואר בדברי המהר"ם שיק הנ"ל, ואעפ"י שלפי שעות המקום ההוא הי' המולד בשעה אחרת או ביום אחר מכפי מה שהי' בירושלים. וכן לגבי הכרות זמן המולד כשמברכים החודש, עדיין נהוג

בכל תפוצות ישראל להכריזו זמן המולד כפי זמנו בירושלים, ואין משנים אותו לכל מקום ומקום בפני עצמו להקדימו או לאחרו לפי שעות ירושלים.

וגם לגבי התחלת שאלת מטר נמשך עדיין המנהג כן בכל העולם כולו, שבין במדינות שלמזרח א"י ובין במדינות שלמערב א"י מתחילים כולם לשאול מטר ביום אחד, דהיינו ביום הס' מיום תקופת תשרי בירושלים, ואעפ"י שבמקום ההוא לפי שעותיו היתה תקופת תשרי ביום מוקדם או מאוחר מכפי מה שהיתה בירושלים לפי שעותיה [וה"ה] דהחוששים לשיטת הפוסקים דהתחלת שאלת מטר הוא מאחר נ"ט מעת לעת מזמן תקופת תשרי, צריכים ג"כ לחשוב זמן התקופה בכל מקום ומקום בשהו לפי שעותיו, ולא לפי שעות ירושלים].

ובפרט לגבי ברכת החמה, גלוי וידוע ומפורסם שבכל מקומות מושבות ישראל בכל העולם כולו מברכים ברכת החמה בבוקרו של יום רביעי בשבת שבו היתה תקופת ניסן בעיה"ק ירושלים, ואפי' במקומות ששעותיהם מרוחקות הרבה משעות ירושלים להקדים או לאחר, מ"מ אין מברכים ברכת החמה ביום שלישי או ביום חמישי, ואין משגיחים במה שלפי שעות המקום ההוא היתה התקופה במוקדם או במאוחר מכפי מה שהיתה בירושלים לפי שעותיה. [גם האדר"ת שכ' (בקונטרס עובר אורח הנדפס בסוף ספר ארחות חיים ספינקא - סי' רכ"ט) בזה"ל, י"ל דעיקר הברכה לשעה שניתלית, ועל כן תשתנה שעת הברכה לפי המקומות, ובמדינתנו הנוטות לצפון י"ל שהשעה מכוונת ליום השלישי לעת ערב בשעה הששית בעוד שלא שקעה החמה, וכן כל מקום לפי אופקו עכ"ל. לא כתב לחשב זמן התקופה בכל מקום לפי שעות ירושלים, אלא רק דבמדינות הצפוניות שביום תקופת ניסן (לפי תקופת שמואל) עדיין החמה נראית שם אחר זמן התקופה שהוא ו' שעות אחר חצות יום ג', שם י"ל לברך ברכת החמה ביום ג' לעת ערב, וכן ביאר בשו"ת להורות נתן (ח"ד סי' י"ז אות א') בדברי האדר"ת. ובכל אופן למעשה לא נהגו כדבריו בשום פנים, אלא מנהג כל ישראל בכל קצוי תבל פשוט לברך ברכת החמה ביום ד' בבוקר כפשטות כל הפוסקים ראשונים ואחרונים].

ולפי מה שנתבאר מנהגינו לגבי קביעות החדשים והכרות זמן המולד והתחלת שאלת מטר וברכת החמה, ברור שכן עלינו לנהוג גם לגבי שאר הדינים התלויים בזמן התקופה והמולד, דהיינו זמן קידוש לבנה ונישואין במילוי הלבנה ושלא לשתות מים בשעת התקופה, שבהם באו בעלי החידוש הנ"ל לנטות מפשטות דברי הפוסקים ומנהג כל הדורות הקודמים ולשנות זמניהם עפ"י חידושם, ורחמנא ליצלן אם במשך הזמן יבואו עוד לשנות גם את זמני קביעות החדשים והכרות זמן המולד ושאלת מטר וברכת החמה, ולקבוע גם בהם זמנים מיוחדים לכל מקום ומקום בפני עצמו לפי שעות ירושלים.

לא נאבה ולא נשמע לשנות מנהג ישראל ולנטות מפשטות דברי הפוסקים עפ"י סברות מחדשות אף אם הם מסתברות ומובנות. אלא עלינו להמשיך במנהג אבותינו ורבותינו מדורות הקודמים וכפשטות דברי הפוסקים, שבכל הדינים התלויים בזמן התקופה והמולד שוים הזמנים בכל העולם כולו, בכל מקום ומקום לפי שעותיו ולא לפי שעות ירושלים, אלא כאילו היו התקופה והמולד בכל מקום לפי שעותיו. וכן ידוע מנהג רביה"ק מסאטמאר ז"ע. וכן מסיק בשו"ת להורות נתן (ח"ד סי' י"ז וח"ז סי' ל'). [וכ"כ זלמן מנחם קורן בנספח לשו"ת תשב"ץ (מכון ירושלים תשנ"ח) בשם ר"י מרצבך בקובץ מוריה ניסן אייר תשכ"ב].